

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-377-4-20>

STUDY OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINE

ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ

Розбудова країни, економічна стабілізація та формування передумов входження до європейського економічного простору потребують значного обсягу інвестицій. Серед зовнішніх джерел формування фінансового підґрунтя інвестиційних процесів суттєвими є сподівання на іноземне інвестування. Дослідження інвестиційного клімату України у період 2017–2021 рр. Європейською бізнес Асоціацією (ЕВА) визначили індекс інвестиційної привабливості України як середній: у 2017 р. він складав 3,15 бали (з максимальних 5 балів); у 2018 р. – 3,07 бали; у 2019 р. – 2,95 бали; у 2020 р. – 2,4 бали; у 2021 р. – 2,73 бали [1]. Павленко Т.А. та Кравченко М.О. зазначають, що в 2020 р. за показниками інвестиційного клімату в рейтингу Doing Business Україна посідала 64 місце серед 190 економік країн світу [1]. Обсяг прямих іноземних інвестицій до 2022 р. зростає (від 4455 млн дол. США у 2018 р. до 6687 млн дол. США у 2021 р.), за винятком негативного впливу пандемії у 2020 р. [2].

Негативним чинником впливу на інвестиційне середовище стала повномасштабна війна, через яку в I півріччі 2022 р. індекс інвестиційної привабливості України (за даними ЕВА) знизився до 2,17 балів (тобто на 20% порівняно з 2021 р.), однак, у II півріччі 2022 р. індекс мав тенденцію до зростання і склав 2,48 бали (тобто зріс на 14% порівняно з попереднім періодом) [3]. Разом з цим, Асоціація зазначає погіршення очікувань щодо інвестиційного середовища з боку генеральних директорів опитаних вітчизняних і закордонних компаній. Проте, незважаючи на критичні ризики зовнішнього середовища, значним є відсоток компаній, які не тільки продовжуватимуть працювати в Україні, а й інвестуватимуть у розвиток бізнесу (відповідно, 91% та 55% компаній ЕВА) [3].

Проблема залучення інвестиційних коштів збільшує свою актуальність у разі через постійне зростання збитків України через війну. Так, за минулорічними прогнозами лише для відшкодування збитків народне господарство країни потребуватиме понад 1,1 трлн дол. США [4]. За оцінкою Державної служби реального ВВП України у 2022 р. впав на 29,1%, однак, позитивним є прогноз Міністерства економіки щодо зростання ВВП України у 2023 р. до 4%, а наступного року – на 5% [5].

Слід зазначити, що інвестиційна привабливість є багатоаспектним поняттям, яке можна розглядати з урахуванням цілей інвестора, рівнів інвестування (макрорівня – держави, регіону, галузі – та мікрорівня – об'єкта інвестування), сукупності чинників або показників, співвідношенням рівня доходності та ризику [2]. Нікольчук Ю., Лопатовська О. визначають інвестиційну привабливість країни як економічну вигідність або невигідність вкладання коштів, зазначаючи, що це багатогранна категорія комплексного макроекономічного простору (з врахуванням наявного інвестиційного клімату, стану та рівня розвитку інвестиційної інфраструктури) [2]. Чапляк Н.І. погоджується з думкою, що інвестиційна привабливість характеризується сукупністю чинників, які забезпечують і сприяють інвестиційній діяльності і визначають ступінь ризику інвестицій [4].

Дослідження літературних та інтернет джерел дозволило сформувати елементи SWOT-аналізу інвестиційної привабливості України.

Сильні сторони: спрощення експортних операцій, скасування мит і квот на український експорт; безвізовий режим з країнами Європи («транспортний безвіз»); відстрочення подачі звітності, сплати податкових платежів; включення енергосистеми України до європейської енергосистеми; стратегічне географічне положення, природні ресурси та розвинене сільське господарство; кваліфікована та недорога робоча сила; розвиток ІТ.

Слабкі сторони: високий геополітичний ризик, воєнний стан, відтік капіталів, пошкодження інфраструктури, втрата потужностей, забруднення земель; нестабільна економіка; суттєве податкове навантаження; корупція та непрозорість обґрунтування та ухвалення рішень на всіх гілках влади, закритість окремих галузей для іноземного інвестування; низький рівень захисту інвестицій; неефективні державні послуги, недосконале бізнес-середовище; слабка інвестиційна інфраструктура.

Можливості: висока прибутковість вкладеного капіталу; вступ до ЄС; членство у НАТО; угода про асоціацію та вільну торгівлю з ЄС; розвиток систем охорони (кібербезпеки, енергетичної безпеки, оборонної тощо); створення ініціативи Advantage Ukraine; розбудова транспортної логістики, включення українських логістичних шляхів до індикативних мап Трансевропейської транспортної мережі TEN-T (географічне розташування дозволяє Україні стати ефективним транзитним коридором для міжнародної торгівлі).

Загрози: ескалація російської військової агресії, подальші руйнування основного фонду бізнесу, потужностей, енергосистеми, елементів інфраструктури; неефективність антикорупційних заходів; недієздатність ринкових і правових важелів захисту інвестицій, прав інвесторів; зростання державного боргу; погіршення демографічної ситуації; тривалий час на очищення забруднених земель.

Таким чином, серед заходів зростання інвестиційної привабливості України ключовими є: активізація проведення інституційних реформ (судової, антикорупційної, антимонопольної, податкової, банківської тощо) з метою формування довіри суспільства; забезпечення дієвого правового та економічного захисту інвесторів та інвестицій; гармонізація стандартів ведення бізнесу з європейською практикою; цифровізація та прозорість бізнесу, розбудова системи соціально відповідального бізнесу; зменшення тиску контролюючих органів; стимулювання розвитку вітчизняного виробництва, пільги для приватного підприємництва, спрощення юридичних процедур для ведення бізнесу; забезпечення стабільності політичного середовища; розбудова системи соціального захисту населення, подолання проблем макрорівня (інфляція, безробіття, міграційні процеси тощо); формування механізмів захисту (страхування) іноземних інвестицій.

Література:

1. Павленко Т.А., Кравченко М.О. Інвестиційний клімат України: основні проблеми та перспективи формування. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи : зб. тез доп. III Міжнар. наук.-практ. конф.* Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, «Політехніка», 2022. С. 91–92.

2. Нікольчук Ю., Лопатовська О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 164–175. URL: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.164.175> (дата звернення: 25.11.2023).

3. Дерев'янюк А. Індекс інвестиційної привабливості України показав найнижче значення з 2013 року. 2022 URL: <https://eba.com.ua/indeks-investytsijnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-pokazav-najnyzhche-znachen-nya-z-2013-roku/> (дата звернення: 26.11.2023).

4. Чапляк Н.І. Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи вирішення в сучасних реаліях. Економіка та суспільство. 2022. № 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-80> (дата звернення: 25.11.2023).

5. Зростання ВВП України у II кв. 2023 проти II кв. 2022 становило 19,5% – Держстат. URL: <http://surl.li/nooxu>